

УДК 336.719.25

Баришевська І. В., кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв, Україна

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Розкрито концептуальні засади фінансового забезпечення інноваційного розвитку сільськогосподарських підприємств на основі аналізу існуючих теоретичних підходів. Розглянуто структуру механізму фінансового забезпечення ефективної інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств та визначено базові принципи його побудови.

Ключові слова: інновація, інноваційна діяльність, фінансове забезпечення, механізм фінансування.

Барышевская И. В., кандидат экономических наук, доцент кафедры финансов, банковского дела и страхования, Николаевский национальный аграрный университет, г. Николаев, Украина

КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ ОСНОВЫ ФИНАНСОВОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ

Раскрыто концептуальные основы финансового обеспечения инновационного развития сельскохозяйственных предприятий на основе анализа существующих теоретических подходов. Рассмотрена структура механизма финансового обеспечения эффективной инновационной деятельности сельскохозяйственных предприятий и определены базовые принципы его построения.

Ключевые слова: инновация, инновационная деятельность, финансовое обеспечение, механизм финансирования.

Baryshevska Inna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor of the Department of Finance, Banking and Insurance, Mykolayiv national agrarian university, Mykolayiv, Ukraine

CONCEPTUAL BASIS OF FINANCIAL SUPPORT INNOVATIVE DEVELOPMENT AGRICULTURAL ENTERPRISES

Reveals the conceptual basis of financial support innovative development of agricultural enterprises based on analysis of existing theoretical approaches. The structure of the financial mechanism to ensure effective innovation farms and defined the basic principles of its construction.

Keywords: innovation, innovation, financial support, funding mechanism.

Постановка проблеми. Трансформаційні процеси, які постійно відбуваються в економіці потребують посилення інноваційної активності суб'єктів господарювання та держави. Інновації визначають основні показники виробничо-господарської діяльності підприємств, напрями змін на довгостроковий період, забезпечують конкурентоспроможність у майбутньому. Проведений аналіз статистичних даних підтверджує той

факт, що підприємства аграрного сектору зазнають серйозної кризи в інноваційній сфері і, якщо не починати активних заходів для її подолання, як з боку держави, так і керівництва підприємств, несприятливі наслідки будуть мати місце в найближчому майбутньому.

Аналіз актуальних досліджень.

Проблемами інноваційної діяльності займалися багато вітчизняних учених, серед них О. Гудзинський, Н. Гончарова, Л. Дікань, В. Лаврук, Н. Сіренко та інші. Однак, ми вважаємо, що фінансове забезпечення інноваційного розвитку сільськогосподарських підприємств залишаються недостатньо розробленими як у науковому, так і в прикладному аспектах.

Мета статті. Теоретичне обґрунтування механізмів та принципів фінансового забезпечення інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств.

Виклад основного матеріалу. Теоретично і практично доведено, що на сучасному етапі основними конкурентозабезпечуючими факторами розвитку соціально-економічних систем є інноваційні. Як вважає Н. Гончарова, інноваційний тип розвитку господарської системи характеризується: новаторськими цілями, інноваційними результатами виробничої діяльності в тактичному і стратегічному аспекті; інноваційними засобами досягнення цілей (факторами-інноваціями у вигляді новітньої техніки і технології, нової організації та мотивації праці й виробництва); можливостями відтворення інноваційної спрямованості на збалансованій основі, що дає можливість господарській системі отримати всі організаційно-управлінські умови для інноваційного розвитку [1].

На нашу думку, під інноваційним слід вважати такий тип розвитку, який ґрунтується безпосередньо на отриманні нових наукових результатів та їх технологічному впровадженні у виробництво, забезпечуючи при цьому приріст ВВП в основному за рахунок реалізації наукоємної продукції,

товарів і послуг. Характерними рисами такого типу розвитку є [3]:

- наявність державної політики і законодавства, спрямованих на стимулювання інноваційних процесів;

- безумовна пріоритетна державна підтримка науки й освіти;

- превалювання інтелектуального характеру праці над індустріальним (за чисельністю зайнятих працівників);

- розвинутий трансфер інновацій;

- інтегровані технології та високовартісна робоча сила.

На мікрорівні, під інноваційним типом розвитку ми розуміємо ціленаправлену, перманентну, прогресивну зміну складу, положення та взаємодії елементів, рівня і якості виробничо-управлінської системи, що ґрунтується на використанні інновацій та призводить до підвищення системної результативності.

Інноваційна діяльність аграрного сектора України в період реформування економіки та загальносвітової кризи зазнала негативних змін, які обумовлені впливом зовнішніх та внутрішніх факторів. До числа зовнішніх факторів слід віднести:

- економічні (системна криза в державі, інфляція, високі ставки оподаткування, розрив економічних зв'язків, відсутність державного фінансування);

- політичні (нестабільність, несвоечасність у проведенні реформ і прийнятті відповідних нормативних актів);

- юридичні (недосконалість законодавчої бази, відсутність необхідних і дієвих правових і нормативних актів стосовно регулювання інноваційної діяльності);

- науково-технічні (недосконалість науково-технічної політики держави, недостатність досвіду з питань купівлі-продажу ліцензій, несприятливий інноваційно-інвестиційний клімат, відсутність ефектної системи заохочення вітчизняного науковця та винахідника);

- соціальні (низький рівень життя, тенденція до зниження чисельності населення, відтік кадрів, старіння нації,

зниження рівня кваліфікації через еміграцію фахівців до інших країн та перехід до більш перспективних галузей, що надають можливість вищого заробітку).

До внутрішніх факторів, які негативно впливають на інноваційну діяльність в аграрному секторі, слід віднести: скорочення показників вибуття з виробництва застарілих видів техніки, введення в дію механізованих та автоматизованих ліній, недостатній обсяг проведених маркетингових досліджень, відсутність належного заохочення винахідника і раціоналізатора, низький рівень інноваційної культури тощо [5].

Зміст поняття «фінансове забезпечення діяльності підприємства» у широкому розумінні узагальнює сукупність заходів та умов, що сприяють розвитку підприємства шляхом покриття витрат підприємства фінансовими ресурсами залежно від розміру виробництва та фінансового становища [2]. Разом з тим, в більш вузькому розумінні, фінансове забезпечення – це сукупність конкретних форм та методів залучення та використання ресурсів.

Фінансовий механізм підприємства – система управління фінансами, призначена для організації взаємодії фінансових відносин і грошових фондів з метою оптимізації їх впливу на кінцевий результат діяльності підприємства [2].

До складу фінансового механізму входять п'ять взаємозв'язаних елементів:

- фінансові методи;
- фінансові важелі;
- правове забезпечення;
- нормативне забезпечення;
- інформаційне забезпечення.

Механізм фінансового забезпечення діяльності сільськогосподарських підприємств покликаний забезпечити високий рівень фінансової самодостатності кожного суб'єкта діяльності; фінансову самостійність, яка проявляється у можливості здійснення контролю над своїми фінансовими ресурсами, спроможності їх залучити; фінансову стабільність й стійкість, які передбачають надійність всіх елементів

фінансової системи, створення гарантій їх підприємницької діяльності заради стримування впливу дестабілізуючих факторів; розрахункову дисципліну за виконанням зовнішньоторговельних угод та виконання грошових зобов'язань у відповідній формі та у визначені строки, на основі дотримання діючих норм національного законодавства і міжнародних банківських правил та звичаїв; здатність до розвитку на основі інноваційних стратегій, здійснення постійної модернізації виробництва, ефективної інвестиційної та інноваційної політики.

Обґрунтовано, що ключовою основою фінансового механізму забезпечення розвитку аграрних підприємств є фінансові ресурси, які можуть формуватися із власних, залучених та безповоротних джерел. На основі розглянутих особливостей фінансового механізму забезпечення сільськогосподарських підприємств встановлено, що основна проблема з якою вони стикаються – це раціональне використання, нагромадження й формування фінансових ресурсів у процесі господарської діяльності, що становитиме основу ефективної фінансової політики підприємства.

Організація фінансового забезпечення діяльності сільськогосподарських підприємств повинна опиратись на базові принципи:

1) системність – формування та розподіл фінансових ресурсів зовнішньоекономічної діяльності підприємств повинні здійснюватись з урахуванням всіх завдань стратегічного розвитку, в тому числі виробничої, технічної, соціальної систем підприємств та їх зворотного впливу на фінансове забезпечення;

2) єдність дій – розробка та реалізація фінансового забезпечення повинна поєднувати зусилля, інтереси всіх структур, які здійснюють виробничий, технічний і соціальний розвиток підприємства;

3) диференціація джерел фінансового забезпечення – формування фінансових ресурсів повинно здійснюватись з

залученням різних джерел, що дозволить впливати на їх вартість та рівень ризику;

4) підпорядкованість визначеним цілям – діяльність структур, які відповідають за формування, розподіл та використання фінансових ресурсів, повинна бути узгоджена та координована з усіма службами підприємств, поєднуючи інтереси всіх зацікавлених сторін;

5) ефективність – раціональне й економічне використання коштів полягає в досягненні максимального ефекту за мінімальних витрат, що повинно забезпечувати стабільну прибуткову зовнішньоекономічну діяльність підприємства;

6) оптимальність – розробка політики фінансового забезпечення повинна опиратись на використання сучасних методів планування, контролю, аналізу, багатоваріантних розрахунків [1].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Таким чином, існуючі наукові дослідження та досвід інших країн доводять необхідність і подальшу ефективність зміни типу розвитку вітчизняного аграрного сектора на інноваційний, що зумовлено вичерпаністю природних ресурсів, які вже не здатні забезпечувати належний рівень його конкурентоспроможності. Поряд з тим існує низка проблем як внутрішнього, так і зовнішнього характеру, які гальмують інноваційні процеси в Україні. А тому першочергові заходи по реалізації інноваційного типу розвитку економіки України, і аграрного сектора, зокрема, повинні бути направлені на створення інфраструктурного, фінансово-інвестиційного, податкового середовища, здатного стимулювати товаровиробників до системного оновлення на інноваційній основі.

Література:

1. Білоцерківець В. В. Стратегічні інститути інноваційного розвитку та механізми їх фінансування [Електронний ресурс] / В. В. Білоцерківець та ін. // Наукові праці ДонНТУ. Серія економічна. Випуск 103-4. – Режим доступу: http://library.dgtu.donetsk.ua/fem/vipl_03-4/103-4_07.pdf.
2. Дікань Л. В. Фінансове забезпечення діяльності підприємства: сутність та джерела / Л. В. Дікань, Ю. О. Голуб // Економіка розвитку. – 2007. – № 3 (43). – С. 65–68.
3. Лаврук В. В. Теоретичні основи управління інноваційним розвитком аграрної галузі / В. В. Лаврук // Економічний простір. – 2008. – № 17. – С. 64-70.
4. Сіренко Н. М. Фінансове забезпечення інноваційного розвитку АПК / Н.М. Сіренко // Фінансові проблеми формування і розвитку аграрного ринку: матеріали Дев'ятих річних зборів Всеукр. конгр. вчених економістів-аграрників (Київ, 26-27 квітня 2007 р.) / Ред. колег. П.Т. Саблук та ін. – К. : ННЦ «ІАЕ», 2007. – С.311–314.
5. Терещенко І.І. Інноваційна політика держави як фактор розвитку людини [Електронний ресурс] / І. І. Терещенко. – Режим доступу: www.nbuv.gov.ua/portal/natural/vkpi/Soc/2010_1/Tereschenko.pdf

References:

1. Belotserkovets, V. V. (2007), Strategic institutions of innovative development and mechanisms for their financing, *Naukow Pratsi DonNTU*, vol. 103-4, available at: http://library.dgtu.donetsk.ua/fem/vipl_03-4/103-4_07.pdf.
2. Dikan, L. V. and Golub, Y. A. (2007), Financial provision of activity of the enterprise: essence and sources, *Economics of development, Ukraine*.
3. Lavruk, V. V. (2008), Theoretical bases of management of innovative development of the agrarian sector, *Economic space, Ukraine*.
4. Sirenko, N. M. (2007), Financial provision of innovative development of AIC», *Financial problems of formation and development of agrarian market, Ninth annual meeting of Seagr. Congreve. scientists of agricultural economists*, Kyiv, Ukraine, 26-27 april 2007, pp. 311-314.
5. Tereshchenko, I. (2010), *Innovative policy of the state as a factor of human development*, available at: www.nbuv.gov.ua/portal/natural/vkpi/Soc/2010_1/Tereschenko.pdf